

היום נלמד בעזרת ה':

חגיגה דף ב

נאמר בתורה "שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זָכוּר אֶל פְּנֵי הָאֵדֶן יְהוָה", ומכאן לומדים את מצוות עלייה לרגל לבית המקדש בשלושת הרגלים. העולים לרגל חייבים להביא: **1.** עולת ראייה, שנאמר "וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם". **2.** שלמי חגיגה, שנאמר "וְחִגְתֶּם אִתּוֹ חֵג לַיהוָה". **3.** שלמי שמחה, שנאמר "וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֻגְךָ".

משנה: כולם חייבים בראייה (= לעלות לרגל), חוץ מחש"ו לפי שאינם בני דעת ופטורים ממצוות, וטומטום (= לא ניכר האם הוא זכר או נקבה) ואנדרוגינוס (= שיש לו סימני זכר ונקבה יחד) ונשים (= חובת העלייה לרגל היא רק על הזכרים כנאמר בפסוק), ועבדים שאינם משוחררים החיגר וכו' (= יבואר בגמ'), ומי שאינו יכול לעלות ברגליו מירושלים לעזרה.

איזהו קטן? כלומר אף שהתורה פטרה קטן ממצוות ראייה, חכמים חייבו את אביו ואמו לחנכו למצווה זו. המשנה שואלת: איזהו קטן הפטור ממצוות ראייה אפילו מדרבנן? המשנה עונה: קטן שאינו יכול לרכב על כתפיו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית פטור ממצוות ראייה אף מדרבנן, אבל אם יכול לרכב ולעלות חכמים חייבוהו אף שפטור מן התורה, זוהי דעת בית שמאי.

ולדעת בית הלל - אם אינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הרבית ברגליו פטור אפילו מדרבנן, שנאמר "שֶׁלֶשׁ רַגְלִים תִּחַג לִי בְּשָׁנָה", "רגלים" משמע שרק מי שיכול לעלות ברגליו חייב, וכיון שגדול שאינו יכול לעלות ברגליו פטור מן התורה לכן גם מצוות חינוך מדרבנן נאמרה רק בקטן היכול לעלות ברגליו, אבל קטן שיכול רק לרכב על כתפיו של אביו פטור.

הראייה שתי כסף: גדול העולה לרגל צריך להביא קרבן עולה (= 'עולת ראייה') ששווה לפחות שתי כסף שהם שליש דינר. שיעור זה הוא מדרבנן. וכן צריך להביא קרבן חגיגה (= 'שלמי חגיגה') ששווה לפחות מעה כסף.

(המשך בדף הבא ↓)

גמרא: המשנה אמרה 'הכל חייבים בראייה', את מי המשנה באה לרבות במילה 'הכל'? (= הכלל הוא שכשהמשנה אומרת 'הכל' היא באה לרבות משהו נוסף).

מי שחציו עבד וחציו בן חורין: כגון עבד שהיה שייך לשני שותפים, ואחד מהם שחרר אותו. המשנה באה לרבות שאף הוא חייב בראייה.

חיגר ביום ראשון: שביום הראשון של החג הוא היה חיגר ופטור מן הראייה, והתרפא ביום השני של החג. המשנה באה לרבות שאף הוא חייב בראייה.

קושיא: תירוץ זה מתאים לסובר לקמן שכל ימי החג הם תשלומין זה לזה, אבל לסובר שכולם תשלומין לראשון ומי שהיה פטור בראשון שוב אינו חייב, עדיין קשה מה המשנה באה לרבות? **ביאור:** הגמ' לקמן (ט.) אומרת שיש 'תשלומין' לקרבנות החג כל שבעת הימים, דהיינו שמי שלא הקריב שלמי חגיגה ביום הראשון, יכול להקריבם בכל שאר ימי החג. ונחלקו בזה האמוראים, יש מי שסובר שכל הימים הם תשלומין זה לזה, ויש מי שסובר שכל הימים הם התשלומין של היום הראשון. הנפק"מ בין השיטות היא מה הדין במי שהיה חיגר ביום הראשון והתרפא ביום השני, לסובר שכל הימים הם התשלומין של היום הראשון, פטור, שהרי רק מי שהיה חייב ביום הראשון ולא הביא יש לו תשלומין בשאר הימים, אבל החיגר הזה שהיה פטור ביום הראשון שוב אין לו תשלומין. ולסובר שכל הימים הם תשלומין זה לזה, הרי שבכל יום ויום יש עליו חובה ולהביא, ולכן אף החיגר הזה שהיה פטור ביום הראשון חייב להביא בשאר הימים. ע"כ הגמרא לקמן. נמצא שלסובר שכולם תשלומין לראשון קשה מה המשנה באה לרבות, שהרי אי אפשר לומר שבאה לרבות חיגר שהתרפא, שהרי כיון שהיה פטור ביום הראשון הוא פטור אף בשאר הימים.

תירוץ: לרבות סומא (= עיוור) בעין אחת שחייב בראייה.

שנאמר יראה יראה: נאמר בתורה "שָׁלַשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זָכוּר אֶל פְּנֵי הָאֱדֹן יְהוָה", הכתיב הוא "יִרְאֶה" כלומר שהעולה לרגל בא לראות את השכינה, והקרי הוא "יִרְאֶה" כלומר שהקב"ה יראה אותו, הקיש הכתוב את ראייתך לראייתו של הקב"ה, כשם שהקב"ה רואה אותך כביכול בשתי עיניו דהיינו ראייה שלמה, אף ראייתך את השכינה בשתי עיניך, ולכן סומא בעין אחת פטור. ('לראות' = שהקב"ה בא לראות את האדם. 'ליראות' = ראיית הקב"ה על ידי האדם, כלומר שהאדם רואה את הקב"ה).

תירוץ אחר: לעולם כפי שתירצנו בהתחלה - ש'הכל' בא לרבות מי שחציו עבד וחציו בן חורין שחייב בראייה, ומה שהקשינו שהרי לרבינא מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור, אין זה קשה, לפי שהסיפא של משנתינו הפוטרת עבדים שאינם משוחררים (= שלרבינא זה כולל את מי שחציו עבד וחציו בן חורין) היא כדעת ב"ה לפני שחזרו להורות כב"ש (= כפי שהגמרא תפרט בהמשך), אבל לאחר שהם הודו לב"ש שמי שחציו עבד וחציו בן חורין כופים את רבו לשחררו, הרי שהוא נחשב כבר למשוחרר וחייב בראייה. נמצא שהרישא של המשנה - 'הכל חייבים בראייה' נשנית לאחר שב"ה הודו לב"ש, ו'הכל' בא לרבות מי שחציו עבד וחציו בן חורין שחייב בראייה, והסיפא של המשנה הפוטרת 'עבדים שאינם משוחררים' נשנית לפני שב"ה הודו לב"ש, שאז הם סברו שהוא פטור. (אף לאחר שב"ה הודו לב"ש 'משנה שנשנית לא זזה ממקומה', כלומר שלא מחקו את המילים 'ועבדים שאינם משוחררים').

מי שחציו עבד וחציו בן חורין: (= עבד שהיה שייך לשני אנשים בשותפות, ואחד מהם שחרר אותו - הוא נהיה חצי עבד וחצי בן חורין). לדעת בית הלל משאירים אותו במצב זה, אמנם הוא צריך לעבוד את רבו בחצי מימי השבוע בגלל החצי העבד שבו. אבל לדעת בית שמאי כופים את רבו לשחררו משום שהוא אינו יכול להתחתן עם שפחה בגלל החצי בן חורין שלו שאסורה לו, וגם אינו יכול להתחתן עם בת חורין בגלל החצי עבד שלו [האיסור הוא מהפסוק 'לא תהיה קדשה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִי קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל' דהיינו אדם שהוא מופקר ומוכן לזנות. עבד ושפחה אין בהם קידושין וכל בעילותיהם בעילת זנות]. אמנם העבד כותב לרבו שטר חוב על חצי מהשווי של עצמו שמפסיד רבו בשחררו.

קתני חרש דומיא דשוטה: המשנה משווה אותם ללמד שמדובר ב'חרש' כזה שאין בו דעת. וזהו סוג של חרש המובא במשנה במסכת תרומות, שגם לא שומע וגם לא מדבר (חרש-אילם). אמנם אילם בלבד או חרש בלבד (דהיינו שנהיה חרש לאחר שלמד לדבר) יש בו דעה והוא חייב בכל המצוות.

תנינא להא דתנו רבנן: ודברי המשנה מתאימים לדברי הברייתא, דהיינו שיש לסמוך על ברייתא זו.

כדאמרי אינשי: על אילם 'אישתקיל מילוליה' (= נלקח דיבורו) ו'אילם' נוטריקון 'אישתקיל מילוליה'. מכאן שאילם הוא אדם שאינו מדבר.

והתניא מדבר ואינו שומע: בברייתא מובא שחרש בלבד ואילם בלבד פטורים מראיה, וזו סתירה לדברים שאמרנו למעלה שהם חייבים בראיה כפי שדייקנו מהמשנה?

חיסורי מיחסרא: בדברי המשנה חסרים דברים. כי המשנה מדברת על שני סוגי חרשים. 'חרש' שהוא חרש בלבד או אילם בלבד פטורים ממצות ראה, אבל חייבים במצות שמחה ברגל כמו שחייבים בשאר המצוות. [מצות שמחה: להביא קרבן שלמים הנקרא 'שלמי שמחה' ולאכול את בשרו]. אבל 'חרש' שהוא חרש-אילם פטור גם משמחה כמו שהוא פטור משאר המצוות והוא דומה לשוטה וקטן.

נמצא שקוראים את המשנה כך: הכל חייבין בראיה חוץ מ'חרש' סוג א' (דהיינו חרש או אילם) שפטורים רק מראיה אבל חייבים בשמחה, ואילו 'חרש' סוג ב' (דהיינו חירש-אילם) ושוטה וקטן פטורים גם משמחה.

הסיבה שחרש בלבד ואילם בלבד פטורים ממצות ראה תתבאר בדף הבא.